

WSTĘP

Celem polityki rozwoju regionalnego jest osiągnięcie wysokiego poziomu spójności terytorialnej i społeczno-gospodarczej oraz wysokiej konkurencyjności w układach terytorialnych z jednoczesnym zapewnieniem wdrażania rozwoju zrównoważonego, wykorzystującego koncept *circular economy*. Megatrendy występujące w świecie są generalnie niezbyt korzystne dla Unii Europejskiej i jej państw członkowskich, co stanowi wyzwanie dla kształtowania polityki regionalnej UE i Polski. Kluczowe znaczenie dla wyzwań, przed jakimi obecnie stoi polityka rozwoju regionalnego ma: skuteczne wdrażanie celów *Strategii Europa 2020*, a w szerszej perspektywie scenariusze dalszej integracji europejskiej (tzw. scenariusze Junckera) oraz konsekwencje Brexitu.

Strategia Europa 2020 stanowiąca podstawę dla wszystkich polityk Unii Europejskiej i jej państw członkowskich zakłada stymulowanie pozytywnych zmian w gospodarce i społeczeństwie Unii Europejskiej, przez realizację celów strategicznych odnoszących się do: rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach; promocji gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej oraz promowania i sprzyjania gospodarce o wysokim zatrudnieniu, zapewniającej wysoką spójność społeczną i terytorialną.

O przyszłości Unii Europejskiej, w tym o kształcie polityki rozwoju regionalnego, decydować będzie także scenariusz integracji europejskiej, jaki zostanie wypracowany do wdrażania na najbliższe lata. Obecnie rozważane jest 5 scenariuszy w horyzoncie czasowym roku 2025. Scenariusz 1 zakłada kontynuację już rozpoczętych procesów, związanych z dokończeniem budowy wspólnego rynku, unii energetycznej, obronnej itd., czyli „bez zmian”. Scenariusz 2 oznacza rezygnację ze wspólnych polityk, a skupienie się na zagadnieniach jednolitego rynku. Scenariusz 3 oznacza istnienie Europy wielu prędkości. Ci, którzy chcą robić więcej, czyli zakłada się, że jeśli nie będzie możliwe wypracowanie wspólnej drogi i działań w gronie 27 państw, to część z nich powinna mieć możliwość pójścia naprzód, czyli ściślejszej integracji. W scenariuszu 4 proponuje się ograniczenie działań do wybranych dziedzin polityki, a dzięki temu zwiększenie efektywności integracji. Scenariusz 5 to propozycja federalizacji, zakładająca szybszą integrację i przywództwo UE w dziedzinie ochrony klimatu, wdrażania rozwoju zrównoważonego czy obronności.

Na przyszłość polityki spójności i rozwoju regionalnego wpływ będzie miał także Brexit i jego konsekwencje. Po pierwsze, wyjście Zjednoczonego Królestwa z UE oznacza utratę ważnego płatnika netto do budżetu Unii Europejskiej. Po drugie zwiększa się prawdopodobieństwo, że po 2020 r. będą w UE funkcjonowały dwa budżety: jeden dla strefy euro i drugi ogólny, co w powiązaniu z przedstawionym uprzednio

scenariuszem 3, doprowadziłyby do różnic pomiędzy krajami UE i tworzenia „klubów” różnych prędkości.

Powyższe konstatacje wskazują, przed jakimi ambitnymi wyzwaniem stoi współcześnie polityka rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej, w tym w Polsce. Badania w tym zakresie od wielu lat są prowadzone w Katedrze Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, a zapoczątkował je wieloletni kierownik Katedry, Profesor Zbigniew Strzelecki. Publikacja dedykowana jest pamięci Pana Profesora, rozpoczyna ją więc wspomnienie autorstwa J. Witkowskiego, ukazujące sylwetkę Profesora Strzeleckiego, jako demografa i popularyzatora statystyki. Zainteresowania naukowe, praktyka ekspercka Profesora Strzeleckiego, a także badania prowadzone w kierowanej przez niego Katedrze, obejmują znacznie szersze spektrum tematów, co odzwierciedla układ poszczególnych części prezentowanych Studiów.

Cześć I, na którą składają się teksty autorstwa: J. Szlachty, M. Kozaka, R. Domańskiego oraz P. Legutko-Kobus, odnosi się do kluczowych uwarunkowań dla prowadzenia polityki rozwoju. Na kanwie analizy ewolucji celów i zasad polityki spójności wskazano zróżnicowania przestrzenne oraz ich ekonomiczne konsekwencje, a także wyzwania dla prowadzenia polityki rozwoju miast, wynikające z kwestii prawnych i aspektów kulturowych. W części tej odniesiono się również do paradygmatu rozwoju, jakim jest rozwój zrównoważony oraz wskazano na dwie kluczowe determinanty jego wdrażania, tj. świadomość ekologiczną i kapitał społeczny.

Cześć II tomu dotyczy polityki rozwoju Mazowsza. Teksty autorstwa: M. Sulmickiej, M. Wajdy oraz E. Jastrzębskiej, dotyczą szeroko rozumianej problematyki terytorializacji procesów rozwojowych. Na tle analizy wykorzystania endogenicznych potencjałów rozwojowych Mazowsza, zaprezentowano terytorialny wymiar interwencji oraz wpływ *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013* na zmniejszanie dualizmu rozwoju gospodarczego Mazowsza. Tę część publikacji kończy analiza instytucjonalnego wymiaru CSR na Mazowszu.

Teksty autorstwa: A. Runge i J. Runge, A. Kołodziejczak, B. Opalki oraz A. Wilczyńskiej i M. Laszuka, składają się na część III publikacji, dotyczącą krajowej i regionalnej perspektywy polityki rozwoju. W tekstach odniesiono się do problematyki depopulacji (w tym obszarów wiejskich) oraz przeanalizowano wybrane instrumenty przeciwdziałania temu procesowi. Część III odnosi się także do problematyki finansowej, w kontekście transferów finansowych do budżetów gmin w układzie przestrzennym w Polsce w latach 2007-2015 oraz barier dla pozyskania finansowania innowacji w sektorze MSP.

Cześć IV opracowania dotyczy wybranych zagadnień polityki mieszkaniowej, a składają się na nią teksty autorstwa: W. Dragan, M. Cesarskiego, N. Świdzińskiej, R. Cyrana oraz E. Bogackiej. Prezentowane są w niej zagadnienia zasobów mieszkaniowych (w tym komunalnych) w kontekście dostępności, dynamiki zmian oraz ich

publicznego wymiaru. Ponadto w tej części poruszono tematykę zabudowy mieszkaniowej, jako czynnika kształtującego odrębność przestrzenną oraz wpływającego na poczucie bezpieczeństwa.

Licząc na życzliwe przyjęcie publikacji, przekazujemy Państwu tom, który mamy nadzieję stanie się inspiracją do dalszych badań w zakresie polityki rozwoju regionalnego.

Jacek Szlachta
Paulina Legutko-Kobus